

ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΠ' ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Τὰ 12 ἔγγραφα πού δημοσιεύω παρακάτω εἶναι ἀπ' τὴ Σιάτιστα¹ καὶ μοῦ τὰδωσε ὁ ξεχωριστὸς φίλος καὶ συνάδερφος κ. Ζήσης Ζωγράφου ἀπ' τὸ οἰκογενειακὸ ἀρχεῖο τοῦ παποῦ του Φίλιππα Ζυγούρη. Γιαυτὸ τὸν εὐχαριστῶ κι ἀπὸ δῶ.

Εἶναι ἓνα προικοσύμφωνο (ἀρ. 1), ἓνα συμφωνητικὸ (ἀρ. 2), δυὸ ὁμολογια (ἀρ. 3 καὶ 4), τέσσερα πωλητήρια (ἀρ. 5, 6, 7, 8), ἓνα τιμολόγιο ἐμπορευμάτων (ἀρ. 9), μιὰ ἐντολὴ πληρωμῆς (ἀρ. 10), μιὰ ἄδεια διδασκαλίας (ἀρ. 11) καὶ μιὰ ἐπιστολὴ (ἀρ. 12).

Τὸ περιεχόμενό τους εἶναι λογιῆς λογιῆς, ἀλλὰ τὸ καθένα ἔχει τὴν ξεχωριστὴ του ἀξία. Ἐτσι εἰδικὸ ἐνδιαφέρο παρουσιάζει τὸ πωλητήριο με ἀριθ. 5, πού ἀφήνει νὰ ἰδοῦμε ὡς ποιὸ σημεῖο μποροῦσε ἡ Κοινότητα στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας νὰ ρυθμίζει τίς διάφορες οἰκονομικὲς σχέσεις τῶν κατοίκων τῆς μαζί της. Τὸ τιμολόγιο πάλι εἶναι ἔγγραφο μεγάλης ἀξίας, γιατί δείχνει τὸ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο τῆς Σιάτιστας καὶ γενικότερα τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, μιὰ κι ἡ Σιάτιστα εἶτανε κέντρο ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν, πού ἔφταναν ὡς τὰ Γιάννινα. Παράλληλα μᾶς βοηθάει νὰ παρακολουθήσουμε τὰ εἶδη τῶν ἐμπορευμάτων πού κυκλοφοροῦσαν στὴν περιοχὴ αὐτὴ στὶς ἀρχὲς τοῦ περασμένου αἰῶνα ἢ κι ἀκόμα παλιότερα, ν' ἀναζητήσουμε τίς πηγὲς τῶν πρώτων ὑλῶν τῆς βιοτεχνίας της (γουναραικῶν, σαπουνοποιίας κλπ.), καθὼς καὶ τὰ ἐμπορικὰ κέντρα τοῦ ἐσωτερικοῦ κι ἐξωτερικοῦ, ὅπου τροποθετοῦσε τὰ δικά της βιοτεχνικά προϊόντα ἢ ἀπ' ὅπου προμηθευόταν ἢ ἴδια καὶ τροφοδοτοῦσε τὸ ἐμπόριό της. Ὅταν κιόλας συσχετίσει κανεὶς τὸ ἐμπόριό της αὐτὸ με τὸ ἐμπόριο τῶν Δυτικομακεδόνων πραγματευτῶν στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη, τότε θὰ ἐξηγήσει καὶ τὸν πλοῦτο τῶν

1. Γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Σιάτιστας βλ. γενικὰ Ἴω. Ἀποστόλου, Ἱστορία τῆς Σιατιστιῆς, Ἀθήναι 1929. Τὸ ἔργο ὁμως αὐτὸ εἶναι πολὺ κάτω ἀπὸ μέτριον. Κατατοπιστικότερο εἶναι τὸ σημεῖωμα τοῦ Γιάννη Τόζη, Σιατιστινά, «Μακεδονικά», 2 (1941-52) 13, 211-331, σὲ συνδυασμὸ με τὴ γλωσσικὴ μελέτη τοῦ Ἀγ. Τσοπανάκη, Τὸ Σιατιστινὸ ἰδίωμα, στὸν ἴδιον τόμο τῶν «Μακεδονικῶν», σ. 266-298. Βλ. ἀκόμη Δ. Κανατσούλη, Ἐνας ἐμπορικὸς οἶκος τῆς Σιάτιστας τὸν 18ον καὶ 19ον αἰῶνα. «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον», Θεσσαλονίκη, 31 (1961) 105-108.

ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν της. Γιατί ἡ Σιάτιστα εἶχε μίαν ἀδιάκοπη ἐπαφή μὲ τὰ ἐμπορικὰ σπῖτια τῶν Σιατιστινῶν ἐμπόρων στὴν Αὐστρουγγαρία, στὴ Σερβία, στὴ Ρουμανία καὶ σ' ἄλλα μέρη, ποὺ ζωντάνευε τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ καὶ τὴ δική της καὶ τῆς περιφέρειάς της. Ἄπ' τὴν ἄποψη αὐτὴ ἔχει ἐνδιαφέρο κι ἡ ἐπιστολὴ (ἀρ. 12), ποὺ στέλνει ἓνας γιὸς ἀπ' τὴ Σμύρνη στὴ μάνα του στὴ Σιάτιστα. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ, μ' ὄλο τὸν προσωπικὸ της χαρακτήρα, δείχνει ὡστόσο ἓνα μεγάλο ἐμπορικὸ κέντρο, ὅπως εἶναι ἡ Σμύρνη, ὅπου ἐμπορεύονται οἱ Σιατιστινοί, μὰ κι ἓνα ὑψηλὸ ἐπίπεδο οἰκογενειακῆς συνοχῆς τοῦ ὑπόδουλου Ἑλληνισμοῦ στὸ πρῶτο μισὸ τοῦ περασμένου αἰῶνα.

Ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέρο παρουσιάζει ἡ γλῶσσα τῶν ἐγγράφων αὐτῶν καὶ προπάντων τοῦ προικοσύμφωνου καὶ τοῦ τιμολόγιου. Γιατί σ' αὐτὰ βλέπουμε ὄρους ἀντικειμένων, ποὺ δὲν ὑπάρχουν σήμερα, ἢ ἄλλων, ποὺ εἶναι καταχωνιασμένα στὰ ὑπόγεια καὶ στὶς «μεσάντρες» ἢ στὰ ταβάνια, μὰ κι ἔπαψαν νὰ τὰ μεταχειρίζονται πιά. Ἄλλους ὄρους μᾶς δίνουν τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ ὑλικά διαφόρων βιοτεχνιῶν ἢ τὰ ἐμπορεύματα, τὰ χρώματα κτλ. Συναντοῦμε ἐπίσης ρήματα ἢ λέξεις, ποὺ ἐκφράζουν ἐνέργειες καὶ μορφές ἐπεξεργασίας πρώτων ὑλῶν οἰκιακῆς οἰκονομίας ἢ βιοτεχνικῆς παραγωγῆς σὲ μιὰ κοινωνία, ὅπως παρουσιάζεται αὐτὴ στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ἀπ' τὸ 18 αἰῶνα κι ἐδῶ.

Αὐτὸ τὸ πλούσιο ἀθησαύριστο ὑλικὸ θὰ βοηθήσει καὶ τὴ Λαογραφία στὸ ἐρμηνευτικὸ της ἔργο.

Ὅμως κι ἄλλοι κλάδοι τῆς ἐπιστήμης ἔχουνε νὰ κερδίσουν ἀπ' τὰ ἐγγράφα αὐτά, ἀφοῦ ἐκφράζουν βασικὲς κοινωνικὲς σχέσεις τοῦ ὑπόδουλου Ἑλληνισμοῦ.

Ἄλλὰ τὸ περιεχόμενό τους ἀπλώνεται καὶ πιὸ πέρα: ἐνῶ ἐκφράζει τὶς δικαιοπραχτικὲς ἢ ἀστικὲς σχέσεις, γιὰ νὰ μεταχειριστῶ ἓναν ὄρο τῆς νομικῆς, δίνει γενικότερα καὶ μίαν εἰκόνα ζωντανῆ τῆς οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ ιδιωτικῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς Κοινοτικῆς ὀργάνωσης, τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπίπεδου στὶς γενικὲς του γραμμὲς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας στὰ δύσκολα κι ἀτέλειωτα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας.

Γιὰ τὴν τεχνικὴ τῆς ἔκδοσης ἔχω νὰ προσθέσω τοῦτο: ἐπειδὴ οἱ συντάχτες τῶν ἐγγράφων αὐτῶν εἶχαν μικρὴ γραμματικὴ κατάρτιση, συναντοῦμε πολλὰ ὀρθογραφικὰ λάθη. Ὅλ' αὐτὰ τὰ διορθώνω, γιατί δὲν ἔχει νόημα νὰ τὰ φυλάξω. Φυλάγω ὡστόσο τοὺς φθόγγους, ὅταν αὐτοὶ παρουσιάζουν γλωσσικὸ ἐνδιαφέρο. Σημειώνω ἀκόμα πῶς ἡ σειρά τῶν ἐγγράφων, ὅπως τὴ βλέπουμε' ἐδῶ, δὲν μπορεῖ νὰ παρουσιάζει καμιὰν ἐσωτερικὴ ἐνότητα.

Α
ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟ

I

1832 Νοεμβρίου 26

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ Ἀργύριος Παπαρίζος παντρεύει τὴν κόρη του Μαλαματὴ μετὰ τὸ Ζαχαρία Δούκα καὶ γράφει τὰ προικιά ποὺ τῆς δίνει.

ὑψ. 0,47, πλάτ. 0,33. Σὲ μονόφυλλο χοντρὸ μεταξωτὸ χαρτί, διπλωμένο κάθετα στὰ τρία καὶ πάλι ὀριζόντια στὰ τέσσερα.

Εἰς δόξαν πατρός, υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἑνὸς ἐν τῇ φύσει τρισυποστάτου Θεοῦ ἀμήν.

1832 Νοεμβρίου 26, ἐν Σιατίστη

Ἐπεὶ θεῖος νόμος τοῖς ἀνθρώποις ἀνέκαθεν δέδοται ἀνδράσι τὰς γυναῖ-
5 κας συζεύγνυσθαι. Τούτου χάριν κἀγὼ ὁ Ἀργύριος Παπαρίζου παρα-
δίδωμι εἰς γάμον ἀ' τὴν φιλότιμη μοι καὶ γνησίαν θυγατέρα ὀνόματι
Μαλαματὴν τῇ ἐν νέοις τιμίῳ κυρίῳ Ζαχαρίᾳ Δούκα.

Γκούτια¹ καὶ προίκα δίδωμι αὐτῷ μετὰ τὸ δαψιλὲς ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἐξ
ὧν ὁ κύριος ἐχαρίσατό μοι τὰ ὑποκάτωθεν σημειούμενα.

- 10 Ἐν πρώτοις φερετζέν² ρούχινον³ μετὰ χάρτζια⁴ ἀσημένια
α τζεπέν⁵ κατιφένιον⁶ μετὰ χάρτζια ἀσημένια καὶ προφύλια⁷ νούρκα⁸
β τζεπέν μπέτζικον⁹ μετὰ προφύλια
γ τζεπέν ρούχινον καθημερινόν.
α ἀντρι¹⁰ χρυσὸν στιόφα¹¹ μετὰ χάρτζια ἀσημένια

1. γκούτια (τά): ἀγαθά;

2. φερετζές: (λ. τούρκ.) καλύπτρα, σάλι· ὕφασμα λουσατό, ποὺ σκέπαζαν τὸ πρόσω-
πό τους οἱ γυναῖκες.

3. ρούχινος: (ροῦχο, ἐριοῦχον) ἀπὸ εὐρωπαϊκῆ μάλλινη τσόχα.

4. χάρτζι: σειρήτι, γαϊτάνι, κλωστή χρυσαφένια ἢ ἀσημένια, ποὺ ἔραβαν τὰ φορέματα.

5. τζεπές (ἢ τζεμπές ἢ τζιμπές, ἢ τζουμπές, ἢ τζιουμπές λ. τούρκ.): γυναικίον ἐπανω-
φόρι ἀπὸ εὐρωπαϊκὸ μεταξωτὸ χοντρὸ ὕφασμα, γουνιασμένο ἢ ἀγούνιαστο, ποὺ τὸ φο-
ροῦσαν πάνω ἀπ' τὸ ἀντερι ἢ τὸ λιμπαντέ κι ἔφτανε ὡς τὰ γόνατα.

6. κατιφένιος (λ. τούρκ. kadife): βελουδέσιος.

7. προφύλι: (ἀπ' τὸ πορφύρι «πορφυρὰ παρυφή» Κοραΐς) οὔγια, γύρος, κενάρι,
ἄκρη, μπορντούρα (Μ. Φιλίππου, Γλωσσολογία καὶ Γλωσσολογία Ἑλληνική, τ. 3,
Ἀθήνα 1927, σ. 187. - Σκαρλάτου Δ. τοῦ Βυζαντίου, Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς
Ἑλληνικῆς, διαλέκτου, ἐκδ. 3, Ἀθήνα 1874, στή λ. προφύλλι. - Π. Βλαστό, Συνώ-
νυμα καὶ συγγενικά, Ἀθήνα 1931, 350, στή λ. γουναράς).

8. νούρκος: μαῦρος.

9. μπέτζικος: ἀπ' τὴν Πέστη τῆς Οὐγγαρίας.

10. ἀντρι: (ἢ ἀντερι ἢ ἀντερό λ. τούρκ. entari) ντουλαμάς, ἐπανωφόρι ἀπὸ ἐλαφρὸ
μιπαπακερὸ ἢ καὶ χρυσοῦφαντο ὕφασμα, πῖθ πολὺ ἀνοιχτόχρωμο, μακρὶ ὡς τὰ πόδια
καὶ μακρομάνικο, ποὺ κοῦμπωνε στὰ πλάγια καὶ τὸ συνήθιζαν ὅλοι οἱ τουρκομερίτες·
στὰ χωριά μάλιστα τὸ φοροῦν ἀκόμα οἱ παπᾶδες μας κάτω ἀπ' τὸ ράσο.

11. στιόφα (ἢ στόφα): (λ. ἰταλ. stoffa) τὸ γνωστὸ διαλεχτὸ ὕφασμα μετὰ διάφορα σχέ-

- 15 ἀντιρὶ χρυσοῦν ὁμοίως
 δ φουστάνι χακίρι¹²
 Γ φουστάνι τζεκμετζέ¹³ ὁμοίως
 ε ἀντιρὶ σιάμι¹⁴
 κ ἀντιρὶ πέλων¹⁵
- 20 δύο λιμπαντέδες¹⁶ ἕναν ἀτλαζένιουν¹⁷ κεντημένον με χρυσοῦν καὶ ἔτε-
 ρον ρούχινον.
 φέσια δύο
 φωτόσια¹⁸ δύο
 τεπέν¹⁹ χρυσοῦν
- 25 σκουλαρίκια μαλαματένια με μαργαριτάρι ἕνα ζευγάρι
 γκιουρντάνι²⁰ μαργαριταρένιον
 δακτυλίδια μαλαματένια τρία
 κλειδώματα²¹ ἀργυρᾶ χρυσομένα καὶ ζώνην χρυσοῦν
 πλάκες²² ἀργυρᾶς διὰ τὰ χέρια
- 30 ὑποκάμισα εἴκοσι
 συντρόφια²³ εἴκοσι
 βρακοζῶνες δεκαπέντε
 μεσάλες²⁴ δέκα
 προσόπια δέκα

δια ὑφασμένα μέσα του ἀπὸ μεταξύ ἢ ἀπὸ χρυσᾶ ἢ ἀσημένια νήματα.

12. χακίρι· εἶδος μεταξωτοῦ ὑφάσματος.

13. τζεκμετζέ· εἶδος μεταξωτοῦ ὑφάσματος.

14. σιάμι· (ἀπ' τὸ Σιάμ, Siam) (δαμασκινὸ) μεταξωτό.

15. πέλον· βελουδένιο.

16. λιμπαντές (ἢ λεμπαντές)· χρυσοκέντητη τσόχινη ζακέτα, ποὺ ἔφτανε ὡς τὴ μέση. Εἶχε μανίκια καὶ μπροστὰ εἶταν ἀνοιχτή. Στὴ μέση τῆς πλάτης καὶ στὰ δυὸ μπροστινὰ μέρη εἶταν ὀλοκέντητη, με χρυσοῦ κλωστή καὶ εἶδος μεταξωτοῦ ὑφάσματος· «θέλεις βάλε τὸν ἀλατζιά, θέλεις τὸ λιμπαντέ σου» λέει τὸ δημοτικὸ τραγούδι.

17. ἀτλεζένιος· ἀπὸ ἀτλάζι· (λ. ἀραβ. atlas) ὑφασμα ὀλομέταξο ἢ μεταξομπάμπακο ἢ λινομέταξο πυκνοῦφασμένο κι ἀστραφτερό.

18. φωτόσι· εἰδικὸ μαντήλι ποὺ τόδεναν στὸ κεφάλι οἱ γυναῖκες σὰ φέσι.

19. τεπές· (λ. τούρκ. tepe· κορυφή) τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ φεσιού, ὅπου στηριζόταν ἡ φούντα του.

20. γκιουρντάνι· (λ. τούρκ.) περιδέριο, κολιέ ἀπὸ μαργαριτάρια ἢ ἀπὸ ἄλλα πολυτιμα ὑλικά.

21. κλειδώματα· στόφινη γυναίκεια ζώνη, ὀλοκέντητη, ποὺ κλείδωνε μπροστὰ με δυὸ ἀσημένιους ἢ μαλαματοκαπνισμένους τοκάδες, σκαλισμένους σὲ διάφορα σχήματα ἢ συρματένιους (filigrand).

22. πλάκα· ἀσημένια, πλατιά βραχιόλια, συχνὰ φλουροκαπνισμένα ἢ καὶ συρματένια.

23. συντρόφι· σῶβρακο.

24. μεσάλα· (λ. βυζαντινὴ ἀπ' τὸ μενσάλιον)· τραπεζοσκέπασμα, τραπεζομάντηλο.

- 35 δύο μεσάλες διὰ τὰ σεντούκια
 ἓνα χαβλί²⁵
 σεντούκια δύο· τὸ ἐν φορτζέλι²⁶ καὶ τὸ ἕτερον σαντέδικον²⁷
 στρώματα δύο
 παπλώματα δύο
- 40 γιάμπολες²⁸ δύο
 κιλίμια²⁹ δύο
 προσκέφαλα ἕξι
 τζιαρτζιάφια³⁰ δύο
 χαρενί³¹ ἐν
- 45 σινί³² ἐν
 τετζερέδια δύο μὲ καπάκια
 λεγέν³³ καὶ γιμπρίκι³⁴
 γκιούμι³⁵ ἐν
 δεκατέσσαρα κομμάτια ἀγγειᾶ³⁶ καλαί καὶ μπακίρι
- 50 διὰ ἀμπέλι γρόσια ἑκατὸν
 μετρητὰ εἰς χεῖρας καὶ εἰς φωτόσι γρόσια χίλια
 Ταῦτα μὲν ἔγωγε δίδωμι αὐτῷ, ὁ δὲ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλλιλαίας εὐλογήσας
 τὸν γάμον δὸς αὐτῷ πᾶν εὐκτὸν καὶ σωτήριον ἀμήν.
 Παπαγιώργις μάρτυς
- 55 λάζαρος δούκα μαρτιρὸ
 γιόργης δημητρίου μαρτιρὸ
 Ἄθανάσιος Δημητρίου μάρτυς
 Χριστόδουλος καλαμαρτζής
 Διμήτριος Διαμαντῆς μάρτης

25. χαβλί· προσόψι λουτροῦ.

26. φορτζέλι ἢ φουρτσέλι· (φορτσέρι· λ. ἰταλικὴ forzieri) ξυλένιο μικρὸ κι ἀλαφρὸ μπαούλο, ντυμένο ἀπ' ἔξω μὲ δέρμα, πού τὸ μεταχειρίζονταν καὶ στὰ ταξίδια σάν τῆ σημερινὴ βαλίτσα.

27. σαντέδικο· μπαούλο στολισμένον μὲ φίλντισι ἢ κεντημένον.

28. γιάμπολη· (Ἰάμπολις· πβ. λαχούρι, σιάμ, δαμάσκο, σταμπόλι κλπ.)· βελέντζα (Valencia), ὀλόμαλλο χοντρὸ χειμωνιάτικο σκέπασμα.

29. κιλίμι· (λ. περσικὴ kilim) πολύχρωμο μάλλινο ἢ μπαμπακερὸ στρωσίδι, χράμι· τὸ μάλλινο μὲ στημόνι μπαμπακερὸ καὶ ὑφάδι μάλλινο.

30. τζιαρτζιάφι· σεντόνι σπιτικὸ μὲ ὑφασμένον μετάξι ἀνάμεσα γιὰ στολίδια.

31. χαρενί· καζάνι μπακιρένιο, ὅπου ζέστανιναν νερὸ γιὰ πλύση.

32. σινί· ρηχὸ κοντόχειλο ταψί.

33. λεγέν<ι>· λεκάνη μπακιρένια γιὰ νίψιμο.

34. γιμπρίκι· (λ. τούρκ. ὕδροχόη, πρόχουζ) κομψὸ χάλκινο δοχεῖο, μὲ ψηλὸ λαιμό, μ' ἓνα χερούλι, ἀπ' ὅπου ἔχυναν νερὸ γιὰ νίψιμο στοὺς μουσαφίρηδες.

35. γκιούμι· χάλκινο δοχεῖο γιὰ νερὸ, γάλα ἢ ἄλλα ὑγρά.

36. ἀγγειό· κάθε δοχεῖο ἀπὸ καλαί ἢ μπακίρι.

B

ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟ

2

<1>843 Μαΐου 30

Ὁ Παναγιώτης Δημ. Μπόμπουρας νοικιάζει τὸ σαπουντζιδικό του στὸ Χριστόδουλο Κότια καὶ Μάρκο Μοῦτζο καὶ μαζί με τὶς συμφωνίες γράφει καὶ τὰ ἐργαλεῖα ποὺ τοῦ παραδίνει.

ὑψ. 0,283, πλάτ. 0,192. Σὲ δίφυλλο χαρτί, διπλωμένο ὀριζόντια στὰ τέσσερα. Τὸ κείμενο, πολὺ δυσκολοδιάβαστο καὶ δίχως τόνους, με τὶς ὑπογραφές πιάνει τὴν πρώτη σελίδα· οἱ ὑπογραφές εἶναι μ' ἄλλο μελάνι. Τὰ ἐργαλεῖα εἶναι γραμμένα στὴν πίσω σελίδα μ' ἄλλο γράψιμο, πολὺ δυσκολοδιάβαστο κι αὐτό, καὶ με τὸ μελάνι τῶν ὑπογραφῶν.

Δηλοποιοῦμεν ἡμεῖς οἱ ὑποκάτωθεν ὑπογεγραμμένοι ὅτι σήμερον ἐσυμφωνή/σαμεν με τὸν Παναγιώτην Δημητρίου Μπόμπουρα καὶ μᾶς ἔδω/σε τὸ ἐργαστήρι τὸ σαπουντζιδικὸν με τὸν κυρὰν¹ διὰ δύο/ χρόνους πρὸς γρόσια τετρακόσια ἤτοι 400 τὸν χρόνον ὅπου συμ/ποσοῦνται 5 διὰ δύο χρόνους γρόσια ὀκτακόσια 800 διὰ τὰ ὁ/ποῖα εἰς κυρὰν καὶ πεστιμανλίκι² ὡς φαίνονται ὀπισθεν τὰ τοῦ /ἐργαστηρίου ὑποστατικά³, τὰ ὁποῖα καθὼς τὰ λαμβάνομεν εἰς χεῖ/ραζ μας μεταχειριζόμενα καὶ ὄχι χαλαζόμενα ἀπὸ τὰ ὁποῖα, ἀφοῦ/ ἔλθουν οἱ ρηθέντες δύο χρονιές θέλομεν τὰ παραδώσει σῶα καὶ ἀνέλ/λιπα⁴ καὶ ἂν ἀπὸ αὐτὰ ἤθελεν χαλάσει 10 κανένα, θέλομεν τὸ βάλει / εἰς τὸν τόπον⁵ καὶ τὸ παραδίνομεν ὡς τέλειος⁶ νοικοκύρης ὅπου εἶναι αὐτὸς/ ὁμοῦ με τὸ ἐργαστήρι του εὐκατάστατον ἂν καὶ τὸν καιρὸν ὅπου θέλομεν ἔβγει ἀπὸ τὸ ἐργαστήρι καὶ μᾶς μείνη πρᾶγμα ἢ καὶ ἀδούλευτον ἢ καὶ/ δουλεμένον, ἂν ὁ ἄνω Παναγιώτης ἤθελεν τὸ ἐβαστάξει⁷ με εὐχαρίστησιν, καλῶς, εἰ δέ, νὰ μείνη 15 εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, διὰ δὲ τὸν κυρὰν/ τοῦ ἐργαστηρίου θέλομεν πληρῶναι εἰς τέσσερις φορὲς τὸν χρόνον ἤγουν εἰς κάθε/ τρεῖς μῆνες ἀπὸ γρόσια ἑκατὸν 100 δίδοντάς τα τὴν μητέρα του/ νὰ λαμβάνωμεν τεσχερὲν⁸ ἀπὸ τὸ χέρι της διὰ ὅσα θέλομεν μετρήσει/ διὰ ἔνδειξιν τοῦ Παναγιώτου, διὰ δὲ τὸ ἐργαστήρι, ἂν ἤθελεν χρεια/στῆ ἀναγκαῖον

1. κυράς· (κεράς, λ. τούρκ. kira) νοίκι.

2. πεστιμανλίκι· (λ. τούρκ. pestemal) ὕφασμα γιὰ πετσέτα ἢ ποδιά.

3. ὑποστατικό· χῶρος βοηθητικός, αὐλὴ με χτίσματα.

4. ἀνέλλιπος· σωστός, ὀλάκερος.

5. βάζω εἰς τὸν τόπο· ἀντικαθιστῶ.

6. τέλειος· αὐτοθέλητος, αὐτεξούσιος.

7. τὸ ἐβαστάξει· τὸ κρατῆσει.

8. τεσχερές· (λ. τούρκ.) ἀπόδειξη, χαρτί.

20 μεριμέτι⁹ θέλουν τοῦ κάμουν ἀπὸ μέρους τους. Διὰ τοῦτο/ δίνομεν τὸ παρόν μας εἰς χεῖρας τους διὰ ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας.

τῆς 30 Μαΐου <1>843 σιάτιστα

» χριστοδολος κοτια βεβεονου ταανοθεν

» μαρκος μουτζου βεβεονου ταανοθεν

25 » μηχος πηπου μαρτηρας

» κωτας ἰωάννου μάρτιρο

» χριστοδουλος ἰωάννου ματιρω

» γεωργεωσ μαρκου μάρτις

(Στὴν πίσω σελίδα με ἄλλο μελάνι κι ἄλλο γράψιμο)

Ἴδου σημειώνω τὰ πράγματα τοῦ ἐργαστηρίου ὅπου μοῦ παραδίδει.

30 μιὰ σαπνοκάδη¹⁰ με τὸ σκέπασμα

ἕναν ταβάν¹¹ σαπουνιοῦ

δυὸ νεροκάδις

δυὸ πουστάβια¹²

ἕν καρδάρι

35 τέσσερις τζουκάλις

δυὸ κρίνις¹³

τέσσερα κουτιὰ διὰ σαποῦνι

1 κουτάλιες

μιὰ κασέλα

1 φκιάρι

δυὸ σεντούκια σαπουνιοῦ

40 μιὰ πυροστιὰ

μιὰ τζακούρα¹⁴ καὶ ἕν σκεπάρι

ἕν τζατάλι¹⁵ καὶ ἕν καλμπίρι¹⁶

τρία φικιάρια

μιὰ παλάντζα

45 ἕν ζύγι¹⁷

ἕν καλούπι ἀπὸ κιργιά με βέργις 56: καὶ τὸ τακίμι¹⁸ του

ὀχτῶ καλούπια ἑκατοστάρικα

9. μερεμέτι· (λ. τούρκ.) διόρθωμα.

10. σαπνοκάδη· σαπυνοβάρελο.

11. ταβάς· (λ. τούρκ. tava) ταψί.

12. πουστάβι· πατητήρι σταφυλιῶν.

13. κρίνη (ἦ)· σιταροκόσκινο.

14. τζακούρα· (μεσν. τσικούριον, λατ. securis) τσεκούρι.

15. τζατάλι· (λ. τούρκ.) διχαλωτὸ ραβδί, φούρκα.

16. καλμπίρι· (·).

17. ζύγι· καντάρι.

18. τακίμι· (λ. τούρκ.) τὰ σύνεργα.

τρία πενηντάρικα, <τρία> μικρότερα, ένα μισιοκάρικο και τρία μικρότερα τέσσερα συντούκια άξούνγγου¹⁹

50 ἔν ἀ<μ>πάρι ἀπό σκέπες²⁰.

ἔν σιδεροσέντουκο

(Στήν τέταρτη σελίδα τοῦ συμφωνητικοῦ στήν ἐπάνω γωνιά, δεξιά—αὐτό ἔχει σχέση με τὸ δίπλωμα τοῦ χαρτιοῦ—γράφει:)

συμφωνητικὸν τοῦ ἐργαστηρίου με τὸν μάρκον μούτζιου καὶ χριστόδ. Κότια, δούκας.

Γ

ΟΜΟΛΟΓΟ

3

1828 Νοεμβρίου 30

Ὁ Κώστας Μουστακλῆς δανείστηκε ἀπ' τὸ Μῆτσο Χορίβα 700 γρόσια γιὰ 31 μέρες.

ὑψ. 0,194, πλάτ. 0,15. Σὲ δίφυλλο χαρτί, διπλωμένο ὀριζόντια στή μέση κι ὕστερα κάθετα πάλι στή μέση.

Μὲ τὸ παρόν μου φανερώνω καὶ ὁμολογῶ ἐγὼ ὁ / Κώστας Μουστακλῆς πὼς ἔλαβα ἀπὸ τὸν Μῆτζον/ Χορίβα ας^λ: 700 ἦτοι ἑπτακόσια καὶ ἔχω νὰ τὰ/ εὐχαριστήσω εἰς τριάντα μία ἡμέραν χωρὶς λό/γον πηγαίνωμενος εἰς τὸ Μπελιγράδι· θέλω τὰ μετρήσει τὰ ἄνωθεν γρόσια χωρὶς 5 λόγον καὶ διὰ/ τοῦτο δίνω τὴν παροῦσαν μου εἰς χεῖρας του διὰ νὰ/ ἔχη τὸ κύρος καὶ τὴν ἔνδειξιν.

1828 Νοεμβρίου 30

Ἐγὼ ὁ Κώστας Μουστακλῆς ὑπόσχομαι τὰ ἄνωθεν (δυσὸ λέξεις δυσκολοδιάβαστες) ἠποσχομε τα ἀνωθεν γρόσια.

ΟΜΟΛΟΓΟ

4

1864 Ἰανουαρίου 18

Ἡ Ἑλένη, γυναίκα τοῦ Δαμιανοῦ Ν. Νιμέζια, δανείστηκε 2.000 γρόσια ἢ 98 ναπολεόνια γιὰ ἓνα χρόνο με 15% καὶ γίνονται ἐγγυητὲς ἡ Βασιλικὴ Ἀργυριάδῃ καὶ Ἀθ. Ἀργυριάδῃς.

19. ἄξούνγγι· (μεσν. ἄξούγγ - ι(ο)ν, λατ. axungia) ξίγγι.

20. σκέπη· τσίπα, μπόλια.

ὑψ. 0,10, πλάτ. 0,15. Τὸ φύλλο εἶναι διπλωμένο στὴ μέση, ὥστε νὰ γίνῃ δίφυλλο κι ἀπ' τὴ μέση καὶ κάτω ἀρχίζει τὸ κείμενο.

Ἐμὸλογον διὰ γρόσια 2.000 εἰς ναπο/λεόνια 98. Λέγω δύο χιλιάδας εἰς ναπολεόνι γρόσια ἐνενήκοντα/ὀκτώ. Ἐποσχόμεθα οἱ ὑποφαινόμενοι θέλομεν πλη/ρώσει ἀλληλέγγυοι τῆς κ. Ἐλένης συζύγου τοῦ μακα/ρίτου Δαμιανοῦ Ν. Νιμέζια διὰ ἕναν χρόνον/καιρὸν ὀλό-5 κληρον ἀπὸ τὴν σήμερον μὲ τόκον 15/% ἤτοι δέκα πέντε τοῖς ἑκατὸν καὶ εἰς ἔνδειξιν.

1864 Ἰανουαρίου 18 Σιάτιστα.

Δ. Ἀργυριάδης ὑπόσχομαι.

βασηληκὴ ἀργυριάδῃ ηποσχομαι.

10 Ἄθ. Ἀργυριάδης ἐγγυητὴς καὶ πληρωτὴς.

(Στὴν πίσω σελίδα)

Ἐμετρήθη τὸ ὀπισθεν ποσὸν παρὰ τοῦ ἐγγυητοῦ/κ. Ἀθανασίου Ἀργυριάδου σὺν τῷ τόκῳ αὐτοῦ μὲ/χρις ὀβολοῦ καὶ εἰς ἔνδειξιν

ὑποσημειοῦμαι

Καστορία 1870 Ἰανουαρίου 20

Θεοδότα Δ. Νεράντζη

Δ

ΠΩΛΗΤΗΡΙΑ

5

1827 Ἰουλίου 27

Ἡ Κοινότητα τῆς Σιάτιστας πούλησε δυὸ ἀμπέλια στὸ Θεόδωρο Πόδαρο τοῦ ὀφειλέτη τῆς Θεόδωρου Ροῖδου.

ὑψ. 0,287, πλ. 0,196. Σὲ δίφυλλο μεταξωτὸ χαρτί, διπλωμένο ὀριζόντια στὰ τέσσερα. Οἱ ὑπογραφές, σὲ δυὸ στῆλες, εἶναι δυσκολοδιάβαστες.

Διὰ τοῦ παρόντος ἀποδεικτικοῦ καὶ ὑποβεβαιωτικοῦ Γράμματος δηλοποιοῦμεν ἅπαντες/ἡμεῖς οἱ Σιατιστεῖς τῆς ἀπάνω καὶ κάτω χώρας ὅτι ἀποδημήσας ὁ Θεόδωρος, γαμβρὸς Νικολάου/Δοῖδου εἰς Γενετζὴν Μανέστιον (;), χρωστᾷ εἰς τὸ κοινὸν τῆς χώρας μας ἱκανὰ μπακιά¹/5 τσιτέρια² καὶ ἄλλα διάφορα τεκλίφια³. Ἡμεῖς δὲ βεβιασμένοι ὄντες ἀπὸ τοὺς μπορτζιλῆδες⁴ καὶ στενοχωρούμενοι καθημερινῶς διὰ τὰ μου-

1. μπακί· (λ. τούρκ.) ὑπόλοιπο.

2. τσιτέρι· (λ. τούρκ.) χρέος.

3. τεκλίφι· (λ. τούρκ.) δόσιμο, προσφορά.

4. μπορτζιλῆς· (λ. τούρκ.) χρεώστης, ὀφειλέτης.

καδέμπορτζια⁵ ἀπεφασίσαμεν ὅλοι κοινῶς καὶ/ ὁμοφώνως (διὰ τὴν ἀποφύγωμεν τὰ καθημερινὰ χαρτζμαστράφια⁶) καὶ ἐπωλήσαμεν τὸ εἰς τὴν ἀ/πάνω Μαγούλαν κείμενον ἀμπέλιόν του συνορευόμενον μὲ ἀ-
 10 μπέλια τοῦ Τζήμου Μπόμπορα/, τοῦ Λαζάρου Γιόντζινας μὲ τὸ μπαίρι⁷
 του καὶ μὲ τὴν στράταν. Ἔτι δὲ καὶ τὸ εἰς Σιοποτούραν ἀμπέ/λι του
 συνορευόμενον ἀπὸ τ' ἀμπέλια τοῦ Λιῶλιου Μενθιλή, τοῦ Ντάνα καὶ
 ἀπὸ τὴν στράταν/. Οὕτω ἀμφότερα δουνούμια⁸ δύο καὶ καλέμια⁹ ἔξ
 ἐπωλήσαμεν λέγω αὐτὰ διὰ ἀς^{λλ} 330.-ἦτοι/ διὰ γρόσια τριακόσια τριάντα
 15 τῷ κύρ Θεοδώρῳ Μάρκου Πόδαρου, ἅτινα καὶ λαβόντες παρ'/αὐτοῦ
 ἀπεράσαμεν εἰς λογαριασμὸν ἀπὸ παρελθόντων χρόνων τοῦ ἄνωθεν
 Θεοδώρου Ροῖδους, καὶ ἀπεδώκα/μεν αὐτὰ εἰς χρέη τῆς Κοινότητος.
 Ἀπολαβόντες οὖν ἡμεῖς τὴν ἀνωτέρω ποσότητα σώαν ἕως τοῦ/ ἐσχάτου
 ὀβολοῦ ἀποκαθιστῶμεν εἰς τὸ ἐξῆς τὸν διαληφθέντα Θεόδωρον κύριον
 20 καὶ πληρεξούσιον/ ἐπ' αὐτοῖς, ὥστε μεταβαίνειν καὶ εἰς τοὺς κληρονό-
 μους του, εἰ δὲ καὶ ἐνοχληθῆ ἀπὸ τινος πε/ρι τούτων ὑπόσχεται ὅλη ἡ
 Κοινότης τὴν ζημίαν. Ὅθεν καὶ εἰς ἐνδειξιν τῆς ἀληθείας/ καὶ διηνεκῆ
 αὐτοῦ ἀσφάλειαν ἐγένετο τὸ παρὸν μας καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας του· προ-
 σέτι/ ἀποκαθιστῶμεν ἐπιτροπὴν μας καὶ τὸν προεστὸν μας κύρ Γεώρ-
 25 γιον Νεόπλου ὑπὲρ τοῦ χοτ/ζέτι¹⁰ τῆς βασιλικῆς κρίσεως, ἵνα ἔχωσιν
 ἀμφότερα τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἐν παντὶ κριτ/ηρίῳ δικαιοσύνης.

τῆ 27 Ἰουλίου 1827: Σιάτιστα

Γ. Νεόπλου καὶ ἐπίτροπος τοῦ χοτζέτι βεβαιῶ

Μάρκος Δημητρίου βεβεῶ

Γεώργιος Παπα...όρας βεβαιῶ

30 Κωσταντη

Γιαννούλης Γεωργίου βεβεῶ

δημήτριος Μιχαήλ βεβεῶ

γεόργιος πέγιου βεβεόνου

Ἰωάννης κώστα βεβεόνου

35 Δημήτριος Μάρκου βεβαιῶ

νεράντζις μακαρίου βεβεόνου

γεόργης νάνου βεβιόνου

γεόργης τρηανταφίλου βεβεόνου

παπαϊωάννης Δημητρίου βεβαιῶ

Νικόλαος Ἰωάννου βεβαιώνω

δημήτρης νηκολάου βεβηονου

Παπαηλίας Παπαγεωργίου βεβαιώνω

Ναούμης κωνσταντίνου βεβαιῶ

μάρκος βασιλιου βεβιονω

Ἰωάννης κιαστα βεβαιῶ

λάζαρος δούκα βεβιόνου

γιοργιος κοσταντιο βιβιονο

λάζαρος γιοργηου βεβεονο

δημερτρος τριανταφίλου βεβεονω

5. μουκαδεμπορτζι· (λ. τούρκ.) παλιὸ χρέος.

6. χαρτζμαστράφια· (λ. τούρκ.) ἔξοδα μεταβιβάσεως.

7. μπαίρι· (λ. τούρκ. hayir=πλαγιά) χωράφι παρατημένο, ἀδούλευτο καὶ χορταρια-
 σμένο, ὅπου βόσκουν τὰ ζῶα.

8. δουνούμι (ἢ ντουνούμι ἢ ντονούμι λ. τούρκ.)· τὸ στρέμμα.

9. καλέμι· (λ. τούρκ.) τό¹/₁₂ τοῦ στρέμματος.

10. χοτζέτι· (λ. τούρκ.) τίτλος κυριότητος.

(Στὴν τέταρτη σελίδα με ἄλλα γράμματα)

γράμμα ἀπὸ τὸ ἀμπέλι τοῦ ναση τῆς ροῆς (ἀκολουθοῦν τρεῖς λέξεις
σβυσμένες)

(Μὲ ἄλλα γράμματα)

ἀμπέλι εἰς μαγούλαν παρὰ τοῦ Θεοδώρου Μαγιούδα
τῆ 12 Ἰουνίου <1> 844
Σιάτιστα

6

1836 Ἀπριλίου 18

Ὁ Γιαννάκης Θεοδώρου Μανουλάκη πούλησε ἓνα ἀμπέλι κι ἓνα μπαῖρι
στὸ Θεόδωρο Μαγιούδα.

ὑψ. 0,327, πλάτ. 0,22. Σὲ δίφυλλο χαρτί, διπλωμένο ὀριζόντια στὰ δυὸ κι ὕστερα
κάθετα στὰ τρία.

1836 Ἀπριλίου 18

Γένιτζε

Διὰ τοῦ παρόντος φανερώνω ἐγὼ ὁ κάτωθεν γεγραμ/μένος Γιαννάκης
Θεοδώρου Σιατιστιανὸς ὅτι τὴν σήμερον/ ὅπου ἔχω ἓνα ἀμπέλιον εἰς
5 τὴν ἰδίαν πατρίδαν μου/ πατρικόν μου εἰς τὸν τόπον τῆς Μαγούλας
ὀνομαζόμενον/ καζανιά μαζί με τὸ παῖρι με συμπερασμὸν δύο τουλοῦ/
μία καί εἰς τὸ τρίτον μέρος ἔχει γείτονα τὸν κύρ/τζήμο <Μ> πό<μ>πουρα
σαπουτζή. Καί εἰς τὸ ἄλλο μέρος διὰ γείτονα/ τὸν κύρ Λάζαρον Πιπέξ.
Καί συνορεύεται ἀπὸ τὰ δύο/ μέρη δρόμος. Τὴν σήμερον τὸ ἐπώλησα
10 αὐτὸ τὸ ἀμπέ/λιον ἐγὼ ὁ Γιαννάκης Θεοδώρου τὸν συμπατριώτη μου/
κύρ Θεόδωρον Μαγιδύδαν διὰ γρόσια τετρακόσια/ 400: Καί ἐδόθη καί
ἢ ἀπόδειξις εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν κρι/τήριον, δηλαδὴ τὸ χοτζιέτι τοῦ
ἀμπελιοῦ εἰς τὸ Γένιτζεν/ καί εἶναι καλὰ πουλημένον ἔμπροσθεν εἰς
τοὺς ἔβρε/θέντων μαρτύρων. Καί ἀπὸ σήμερον καί εἰς τὸ/ ἐξῆς εἶναι
15 ἴδιος νοικοκύρης ὁ κύρ Θεόδωρος/Μαγιούδας καί ἔδωσα τὸ παρὸν μου
διὰ βεβαίωσιν ἔμπροσθεν εἰς τοὺς εὐρεθέντας/ μαρτύρους
εγὼ γιανάκις θεοδώρου μανουλάκι βεβεόνου τὰ ἀνοθεν

»: Ναούμης Δημητρίου Πρετζούλη μάρτης

»: Ἰοαννῆς μαρτὺς

20 »: Ζαφίρης Θωμαίτζι μάρτης

(Στὴν τέταρτη σελίδα με ἄλλο γράψιμο)

τὸ ἀμπέλι εἰς Μαγούλαν ἀπὸ θεόδ. Μαγιούδαν.

τῆ 12 Ἰουνίου 1 844

Σιάτιστα

(Στὴν ἴδια πάλι σελίδα, ἀλλὰ σ' ἄλλο σημεῖο μὲ ἄλλο γράψιμο:)

Τοῦ κυρ θεόδωρου Μαγούτα τὸ γράμμα μαζί μὲ τὸ χστζιέτι ἀπέρασεν εἰς τὸν Παναγιώτη Δημητρίου

7

1848 Ἀπριλίου 28

Ἐπιτάφιος Κίτζου πούλησε ἓνα χωράφι στὸν Παναγιώτη Δημητρ. Μπόμπουρα.

ὑψ. 0,295, πλάτ. 0,20. Σὲ μονόφυλλο χαρτί, διπλωμένο ὀριζόντια στὰ τέσσερα.

Διὰ τοῦ παρόντος ὑποβεβαιωτικοῦ καὶ ἐμμαρτύρου/ τῆς πωλήσεως γράμματος δηλοποιῶ ὁ ὑποφαινόμενος/ ὅτι ἰδίᾳ θελήσει καὶ ἀμετατρέπῳ γνώμῃ ἐπώλησα τῷ/ κυρίῳ Παναγιώτῃ Δημητρίου Μπόμπουρα ἓν χωράφιον, ὅπου εἶχα ἀγορασμένον ἀπὸ Θωμᾶ Τρα/μπατζῆ ἕως ἓνα
5 στρέμμα ταχμινά¹ κείμενον εἰς τὴν/θέσιν τοῦ ἀλωνίου τοῦ βάτου καὶ συνορευόμενον εἰς/ μίαν πλευρὰν μὲ τὸ χωράφι τοῦ Δημήτρη Παπαή/, εἰς τὴν δευτέραν μὲ τὸ τοῦ Θωμᾶ Τραμπατζῆ, εἰς/ τὴν τρίτην μὲ τὸ τοῦ ἰδίου Παναγιώτη Δημητρίου/ καὶ εἰς τὴν τὸ τέταρτον μὲ δρόμον διὰ γρόσια δια/κόσια ἑβδομήντα ἀριθμὸς γρόσια 270, ὁμοῦ μὲ τὸν καρ/πόν
10 του. Λαβὼν λοιπὸν παρὰ τοῦ κυρίου Παναγιώτη/ τὰ εἰρημένα γρόσια μέχρι ὀβολοῦ, ἐγὼ μὲν ἀποξενοῦμαι/ τὸ εἰρημένον χωράφι, ὁ δὲ κύριος Παναγιώτης μένει κύριος/ καὶ τέλειος πληρεξούσιος εἰς αὐτό, ὥστε νὰ μεταβιβάσῃ καὶ εἰς τοὺς/ κληρονόμους αὐτοῦ, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐνοχληθῇ οὔτε παρ'/ἐμοῦ, οὔτε παρ' οὐδενὸς τῶν κληρονόμων μου καὶ εἰς ἔνδει-
15 ξιν/τῆς τελείας καὶ καθαρᾶς πωλήσεως ἐγένετο τὸ παρὸν καὶ ἐδόθη/ εἰς χεῖρας αὐτοῦ διορισθέντος καὶ ἐπιτρόπου μου τοῦ κυρίου Ζάχου/ Δούκα εἰς ἐξαγωγήν τοῦ βασιλικοῦ ταπι καὶ ἐχέτωσαν/ἀμφοτέρα τὴν ἰσχὺν ἐν παντὶ κριτηρίῳ δικαιοσύνης./

τῆ 28 Ἀπριλίου 1848 Σιάτιστα

20 λιώλας κίτζου βεβεώνου κάτοθεν

Χρισόδουλο κότια μαρτιρο

Ζάχος Δούκα μάρτυς

κόστας δημητρήου μαρτηρο

Δημήτριος μάρκου μάρτις

25 Κώτζιος τζιογγάλη μάρτις

1. ταχμινά· (λ. τούρκ.) περίπου.

8

1849 Ἰουνίου 5

Ὁ Γεώργιος Δημητρίου Παπαλῆς πούλησε ἓνα μητρικό του χωράφι στὸν Παναγιώτη Δημ. Μπόμπουρα.

ὕψ. 0,338, πλάτ. 0,23. Σὲ δίφυλλο χαρτί, διπλωμένο ὀριζόντια στὰ τέσσερα.

Διὰ τοῦ παρόντος ἐνουπογράφου καὶ ἔμμαρτύρου τῆς πωλήσεως γράμματος δῆλον γίνεται παρ' ἐμοῦ/ τοῦ ὑποφαινομένου Γεωργίου Δημητρίου Παπαλῆ ὅτι σήμερον οἰκειοθελῶς καὶ ἀπαραβιάστως ἐπώλησα./ τὸ εἰς ἀλώνι βάτου εὑρισκόμενον μητρικόν μου χωράφιον δόν-
5 τα ἓνα τεχμενὰ τὸν/ κύριον Παναγιώτην Δ. Μπόμπουρα διὰ γρόσια 270 ἥτοι διακόσια ἑβδομήντα, τὸ ὁποῖον/ συνορεύεται ἀπὸ τὸ α) μέρος Ναοῦμ Σφήκα, β) μὲ τοῦ Θωμᾶ Τραμπατζῆ, γ) μὲ τοῦ ἰδίου/ Παναγιώτου Μπόμπουρα καὶ δ) μὲ τὸν δρόμον, ὅθεν μετὰ νὰ ἔλαβον τὴν ἄνωθεν ποσό/τητα σῶαν μέχρι ὀβολοῦ, ἀποξενούμενοι εἰς τὸ ἐξῆς τού-
10 του μου τοῦ μητρικοῦ χωραφίου ἐγὼ τε/ καὶ οἱ κληρονόμοι μου καὶ μὲ τὰ ἐπ' αὐτοῦ κύριος καὶ πληρεξούσιος οἰκοκύρης ὁ ρηθεὶς Πα/ναγιώτης Δ. νὰ μεταβαίνει καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους του καὶ διὰ ἀσφάλειάν του δίδω τὸ παρόν/ μου πωλητήριον εἰς χεῖρας του ἔμπροσθεν τῶν ὑποφαινομένων ἀξιοτίμων μαρτύρων. Πρὸς/ τούτοις βάζω ἐπίτρο-
15 πον καὶ τὸν κύριον Λάζαρον Δούκαν διὰ νὰ εὐγάλη καὶ ἡ τῆς βασιλικῆς κρίκουσ συνήθεισ τάπου ὅπως ἔχοσι τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἀμφοτέρα ἐν παντί δικαστηρίῳ δικαιοσύνης καὶ ὑποφαινόμεθα. Τῆ 5 Ἰουνίου 1849 Σιάτιστα

γεώργιος δημητρίου παπάς βεβεονο τα ανοθεν
20 δημήτριος παπαῆς μαρτηρῶ
Δημήτριος Κώϊου μάρτυς
Δημήτριος Ν. Δημητρόπουλος μαρτυρῶ
Ἰωάννης Παναγιώτου μαρτυρῶ
Ἰωάννης μάρκου μαρτυρῶ
25 Ἰωάννης Κωσταντίνου μάρτης
νικόλαος <π>αππία μαρτυρῶ
κώστας δημητρίου μαρτηρο
χριστόδουλος σιμιτζις μαρτιρο
χριστόδουλος κότια μάρτις
30 Ζιαχος Δούκας μαρτυρῶ

Ε

ΤΙΜΟΛΟΓΙΟ

9

1803 Σεπτεμβρίου 4

ὑψ. 0,258, πλάτ. 0,185. Σὲ μονόφυλλο χαρτί διπλωμένο ὀριζόντια στὰ δύο καὶ κάθετα. Εἶναι γραμμένο καὶ στίς δύο σελίδες. Στὴ δευτέρη σελίδα εἶναι κι ὄλες οἱ ἄλλες σημειώσεις, ποὺ ἀκολουθοῦν τὸ κείμενο.

2 ζευγάρια προσκέφαλα ρασένια ¹	ασ ^{λλ2}	6.60
1 καρτόνι ³ ασ ^{λλ} 13· 8 πήχεις τάμις ⁴ ασ ^{λλ} 8		21
ρέστα διὰ τὸ ἀτλάζι ⁵		2
5 1 χρυσάφι ⁶ φαρδὺ ασ ^{λλ} 3:30 1 ρ(ού)πι Μαίτον ⁷ ἄσπρα ⁸ 39		3.69
2 1/2 δράμια γαιτάνι ⁹ κίτρινο ἄ(σπρα) 54· 1 τζίγκα ¹⁰ ασ ^{λλ}		
1.30		1.84
1 1/4 πήχ. τάμια ασ ^{λλ} 1.30. μετρητὰ τὸν Δούκαν ασ ^{λλ} 5		6.30
1 ἀσπρισμένον ¹¹ ασ ^{λλ} 2 45· 1 3/8 πήχ. ἀσπρισμένο φίνον		
10 ἄ(σπρα) 93		3.18
8 1/2 Βρ ^{''12} πιρβιένη ¹³ ἄ(σπρα) 5		42.60
1 κομμάτι διὰ στρώματα ασ ^{λλ} 23· 1 3/4 πήχ. τάμις ἄλικον ¹⁴		
ασ ^{λλ}		
	2.6	25.60
	ασ ^{λλ}	111.81

1. ρασένιος (;).

2. ἀσλλ.: ἀσλάνι, ἀσιλάνι (arslan στὰ τούρκικα θὰ πεῖ λιοντάρι)· πολωνέζικο ἀσημένιο νόμισμα μὲ παράσταση λιονταριοῦ, ποὺ κυκλοφοροῦσε στὴν Τουρκία ἀπὸ τὸ 13-16 αἰ. κι ἰσοδυναμοῦσε μὲ τὴν αὐστριακὴ ρεγγίνα. Ἰσοδύναμό του εἶχε τὸ γρόσι.

3. καρτόνι· (cérton) ὕφασμα μπαμπακερὸ γιὰ καλοκαιρινὰ γυναίκεια φορέματα.

4. τάμις(;)·

5 ἀτλάζι· πβ. ἔγγρ. 1, σημ. 17.

6. χρυσάφι.

7. μαίτον (;).

8. ἄσπρο (τό)· παλιὸ καὶ μικρὸ ἀσημένι τούρκικο νόμισμα, ποὺ ἰσοδυναμοῦσε μὲ τὸ 1/120 τοῦ γροσιοῦ. Γενικότερα ἄ σ π ρ α ἔλεγαν τὰ χρήματα· πβ. «τ' ἄσπρα πουλήσαν τὸ Χριστὸ τ' ἄσπρα πουλοῦν κι ἐσένα» (ἀπ' τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι γιὰ τὴν Πάργα).

9. γαιτάνι· μεταξωτὸ κορδόνι, ποὺ ἔραβαν ἐπάνω στὰ φορέματα γιὰ στολίδι.

10. τζίγκα· (τσιίγκα)· τούλι, ποὺ σκέπαζαν τὴ νύφη τὴν ὥρα τοῦ γάμου.

11. ἀσπρισμένο· ὕφαντὸ πανί, ποὺ τὸ ἀσπρίζαν μὲ εἰδικὸ πλύσιμο.

12. Βρ^{''}.

13. πιρβιένη (;).

14. ἄλικο· χρώμα βαθὺ κόκκινο, βυσσινί.

15	1 ³ / ₈ πήχ. κοτνι ¹⁵ Λείψιας ἀπαδ. ¹⁶ 90	3.12
	1 ³ / ₈ πήχ. καρτόνι ἐγγλέζ.	3
	4 ¹ / ₂ πήχ. ράσιαν ¹⁷	4.60
	4 Βρ''ρούπια 6 ¹ / ₄ ἄλικην στόφαν ¹⁸ ἀρς 4.30	20.39
20	1 ¹ / ₂ Βρ''κίτρινην στόφαν ἀρς 4.90	1.15
	εἰς μετρητὰ ἔδωκεν ὁ Παναγιώτης	15
	αζ ^{λλ}	164.93
	διὰ 1 ¹ / ₂ πήχ. καναβάτζαν διὰ στρωμα τὸν Παπίαν αζ ^{λλ}	1.42
	μετρητὰ τὸν Δούκαν αζ ^{λλ} 2· διὰ 10 πήχ. καμιλότι ¹⁹ αζ ^{λλ} 15	17
	διὰ 25 ὀκάδες ἀλεύρι παράδες ²⁰ 36	7.84
25	10 ⁷ / ₈ καρτόνι ἀραδωτὸν ²¹ 2	21.90
	3 ¹ / ₂ πήχ. ἄλικον τάμις 46	4.3
	1 πήχ. καρτόνι ἐγγλέζικον διὰ καπάκια ²²	2.30
	μετρητὰ αζ ^{λλ} 10· διὰ 3 μουσούλια ²³ τὸν μήταλ. ²⁴ αζ ^{λλ} 5.45	15.45
	αζ ^{λλ}	234.27
30	2 ἀσπρισμένα αζ ^{λλ} 5· 1 ¹ / ₂ Βρ'' ρούχου ²⁵ φαρδὺ αζ ^{λλ} 19.80	24.81
	7 πήχ. τζίπκαν Λείψιας αζ ^{λλ} 1.6· 4 πήχ. τζαπάρι ²⁶ ἄσπρα 36	1.42
	3 δράμια γαιῖτάνι ἄσπρα 63· ἀσήμι διὰ τὰ κλειδώμ<ατα> ²⁷ αζ ^{λλ}	
	14	14.81
	2 πήχ. ἄλικον τάμις αζ ^{λλ} 2.36· 2 δράμια γαιῖτάνι ἄ<σπρα> 42	2.78
35	22 πήχ. γαιῖτάνι πρασοβάνικον ²⁸	1.45
	1 ὀκά καφεῖ αζ ^{λλ} 4· 1 ἀστάρι ²⁹ αζ ^{λλ} 1. 36	5.36
	3 ¹ / ₂ ρούπια ἀτλαζωτὸν αζ ^{λλ} 2.9· 3 ¹ / ₂ ρούπια κοτνι Λείψιας αζ ^{λλ} 1	3.9

15. κοτνι ἢ κοτνία, κουτνι (τό), ἢ κοτινή (coiton) μπαμπακερὸ ἢ μεταξωτὸ δίχρωμο ὕφασμα.

16. ἀπαδ., δυσνόητον.

17. ράσια (ρασένιο).

18. στόφα· πβ. ἔγγρ. 1, σημ. 11.

19. καμιλότι· καμηλωτὴ γούνα.

20. παράς· ἀσημένιο μικρὸ τούρκικο νόμισμα πού ἰσοδυναμοῦσε μὲ τὸ ¹/₄₀ τοῦ γροσιοῦ.

21. ἀραδωτός· ριγέ.

22. καπάκι· (λ. τούρκ. karak) κάλυμμα, κελύφι.

23-24. μουσούλια· τοῦ μίταλ.

25. ρούχο· πβ. ἔγγρ. 1, σημ. 3.

26. τζαπάρι (ἢ τσιαπάρι) (·).

27. κλειδώματα (τά)· πβ. ἔγγρ. 1, σημ. 21.

28. πρασοβάνικο· (ἢ πρασιονὸ ἢ μπρασιονό·) ἀπ' τῆ Μπράσοβα τῆς Αὐστρίας.

29. ἀστάρι· (λ. τούρκικη astar) φόδρα.

1 χρυσάφι ας ^{λλ} 3.30· 1 τζίπκαν ας ^{λλ} 1.30	4.60
40 1 πήχ. τζίπκαν ἄ(σπρα) 12 1/2 πήχ. χρυσάφι ἄ(σπρα) 18	30
1 ἀσπρισμένον φίνον	3
	<u>295.9</u>
(στην πίσω σελίδα)	
4 3/4 πήχ. καρτόνι κόκκινον και ἄσπρο ας ^{λλ}	4.90
1 ἄστᾶρι ας ^{λλ} 1.36· 5 ρούπια ἀτλαζωτὸν ας ^{λλ} 3 1/2 Βρ''	
45 ἀτλαζωτὸν ας ^{λλ} 2.45	6.81
ὑδράργυρον ἄ(σπρα) 48· 1 Βενέτικον ας ^{λλ} 9· φθιαστικὸν τὰ κλειδώ(ματα) ας ^{λλ} 6	15.48
1 γιάμπολιν	11.—
	<u>332.108</u>

(Ἀπ' τὴ μέση και κάτω, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀντίθετη διεύθυνση, με ἄλλα γράμματα και με ἄλλο μελάνι).

1803 Σεπτεμβρ. 4 ας ^{λλ}	500	Διάφορα διὰ 13 χρόνους	650
50 μετρητὰ εἰς τὸν πεθερόν μου	24		42
εἰς Κώσταν με	10		42
1805 τὸν κυρ Μάρκον X	33		33
εἰς τὸν ἴδιον διὰ	13		13
διὰ τὸν λαμπίκον	6		6
55 διὰ τὸν καλαϊλιά	17		17
διὰ Ὁμολογίαν Δωροθέου	40		40
	<u>643</u>		<u>801</u>

1808 Δεκεμβρ. 4 διὰ 21

ἐργαλεῖα και 2 ὁμόλογ(α) τοῦ Μήτιαλη	350
60 τὸν Μουσταφᾶν	75
	<u>1068</u>
	1147
	<u>2215</u>

(Σ' ἄλλο σημείο)

2 δακτυλίδια χρυσᾶ	30
65 1 γιοργάνι	30

ΣΤ

ΕΝΤΟΛΗ ΠΛΗΡΩΜΗΣ

10

1850 Ἰανουαρίου 25

Ἐντολὴ στὸ δάσκαλο τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης Θανάση Ἀργυριάδῃ νὰ πληρώσῃ στὸ Ν. Ἀρώνῃ 70 κομμάτια χρυσᾶ εἰκοσάρια πόλεως.
ῥψ. 0,135, πλάτ. 0,21. Σὲ μονόφυλλο γαλαζωπὸ χαρτί.

Πρὸς

τὸν Κύριον Ἀθανάσιον Ἀργυριάδην διδάσκαλον ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ/
Σχολῇ Σμύρνης διὰ κομμάτια χρυσᾶ εἰκοσάρια πόλεως 70.

Μεθ' ἡμέρας ἕξ ἀπὸ τῆς ὄψεως θέλετε πληρώσει εἰς τὴν διαταγὴν
5 τοῦ/ Κυρίου Ν. Ἀρώνῃ τὰ ἀνωτέρω ἑβδομήκοντα κομμάτια χρυσᾶ/
εἰκοσάρια πόλεως, τῶν ὁποίων τὸ ἀντίτιμον ἔλαβον παρὰ τοῦ/ιδίου
ἐνταῦθα διὸ καὶ ὑποφαίνομαι

Ἐν Ἀθήναις τὴν 25 Ἰανουαρίου 1850 Ν. Ἀργυριάδης

(Στὴν πίσω σελίδα με ἄλλο γράψιμο):

Καὶ ἀντ' ἐμοῦ πληρώσητε εἰς τὸν Κύριον Α. Ἰακώβου τὰ ὀπισθεν
10 ἑβδομήκοντα εἰκοσάρια νέα/ διὰ τὰ ὅποια καὶ συνεννοήθημεν μετὰ
τοῦ Κ. Ἰακώβου.

Ἀθήνησι τὴν 26 Ἰανουαρίου 1856

Ν. Ἀρώνης

Z

ΑΔΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

11

1868 Αὐγούστου 28

Ἡ κεντρικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Πόλης
δίνει στὸ δάσκαλο Κ. Ἀργυριάδῃ ἄδεια νὰ διδάσκῃ τὰ γραμματικά.

ῥψ. 0,171, πλάτ. 0,212. Σὲ δίφυλλο χαρτί, διπλωμένο κάθετα στὰ τέσσερα.

Κεντρ. Ἐκκλ. Ἐπιτροπὴ
τοῦ Οἴκου. Πατριαρχείου

Ἄρ. 1 Συνεπείᾳ συστάσεως προφορικῆς τῆς Α. Θ. Πανα-
γιώτητος καὶ/ ἀναφορᾶς τοῦ διδασκάλου Κ. Ἀργυριάδου ἐξετάσεως
5 ἀκριβοῦς/ γενομένης ἐνώπιον τοῦ σώματος περὶ ὧν εἰς ὅσον χρόνον
ἐδιδάχθη/ καὶ ἐδίδαξε καὶ καλῶν δοθεισῶν συστάσεων ἢ Ἐπιτροπῇ

ἀφίησεν/ αὐτῷ τὸ παρὸν ἐνδεικτικὸν ἀδείας τοῦ διδάσκειν ἐλευθέρως/
τὰ γραμματικά, ὅπου ἂν κληθῆ.

10 Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῆ 28 Αὐγούστου 1868
Ὁ Ἀντιπρόεδρος
(ὕπογραφή δυσκολοδιάβαστη)
Ὁ Γραμματεὺς
Ἀρχιμ. Γερμανὸς Ἀφθονίδης

Η

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

12

1848 Μαρτίου 10

Ἕνας γιὸς, ὁ Θανάσης, μὲ ἄγνωστο ἐπίθετο, γράφει ἀπ' τῆ Σμύρνη στὴ
μητέρα του ἕνα συνηθισμένο οἰκογενειακὸ γράμμα.

ῥ. 0,295, πλάτ. 0,20. Σὲ μονόφυλλο χαρτί, διπλωμένο κάθετα στὰ τρία κι ὕστερα
ὀριζόντια στὰ τέσσερα.

Σεβαστή μου Μήτηρ.

Σμύρνη τῆ 10 Μαρτίου 1848

Ζητῶ τὴν μητρικὴν σου συγγνώμην, διότι πρὸ πολλοῦ δὲν σ' ἔγρα-
ψα. Ὅτι δὲν σᾶς/ ἀλησμόνησα, ἀλλὰ πάντοτε σᾶν ἐνθυμοῦμαι καὶ εὐ-
5 χομαι ὅσον τάχιστα νὰ σᾶς ἴδω καὶ/ ν' ἀσπασθῶ τὴν δεξιάν σας καὶ
περὶ τούτου ποσῶς μὴ ἀμφιβάλλετε, παρακαλῶ, ὁ Ἀθανάσιος εἶναι
ἀμετάβλητος καὶ μὴ σᾶς ἀπεράσῃ ποτὲ καμμία ἰδέα περὶ/ ἐμοῦ ἀνάρ-
μοστος τοῦλάχιστον. Ὅλη ἡ τάσις μου εἶναι ν' ἀποκατασταθῶ, ὅσον
τὸ/ δυνατὸν ἄξιός, ὥστε ἐλθὼν μίαν ἡμέραν νὰ εὐφράνω καὶ ὑμᾶς καὶ
10 ὅλην τὴν οἰκογένειά μας. Εὐχεσθε μόνον ὑγείαν καὶ ὅλα δι' εὐχῶν σας
θέλουν γίνεῖ κα/τὰ τὰς εὐχάς, προσδοκίας καὶ κοινὰς ἐπιθυμίας μας.
Τὸ παρὸν σᾶς ἔγχει/ρίζεται ἀπὸ τὸν ὡς ἄλλον ἐμὲ ΚωστάκηΝ Ναοῦμ
Μωραῖτου, ἱατροῦ, ὅστις / ἐρχόμενος ἐξ Ἀθηνῶν θέλει σᾶς εἰπεῖ καὶ
διὰ στόματος τόσον τὰ κατ' ἐ/μέ, ὅσον καὶ διὰ τὸν ἀδελφόν μου Νικό-
15 λαον, ὅστις εὐρίσκεται εἰς τὰς Ἀ/θήνας καὶ εἶναι πολλὰ καλά. Λάβετε
δι' αὐτοῦ καὶ πέντε φουστανλίκια¹/, τέσσαρα διὰ τὰς τρεῖς ἀδελφάς
καὶ τὴν νύμφην μας κυρίαν Βασιλικήν/, ὅλα τοῦ αὐτοῦ εἴδους, καὶ ἕν
διὰ λόγου σας. Θέλετε λάβει παρ' αὐτοῦ/ ὁμοίως καὶ πέντε μανδήλια
μεταξωτά, τέσσαρα τοῦ αὐτοῦ εἴδους/ ἕν εἰς κάθε μίαν ἀδελφὴν καὶ τὴν
20 νύμφην καὶ ἕν διὰ λογαριασμόν/σας, τὰ δὲ λοιπὰ δύο φουστανλίκια

1. φουστανλίκι· κομμάτι ὕφασμα, ὅσο χρειάζεται γιὰ ἕνα φουστάνι.

κόκκινα εἶναι διὰ τὰς ἀδελφάς/μου Ἀναστασίαν καὶ δύο θυγατέρας
 Σουλτάναν καὶ Περιστέραν. Ὅλους/τοὺς ἀσπάζομαι μὲ πόθον ἀδελ-
 φικὸν καὶ τρυφερότητα γλυκοφιλῶ,/ τὰ ὀμμάτια τῶν τέκνων ἰων· τοὺς
 γαμβροὺς προσκυνῶ. Τὸν κύρ Ζάχον/ εἶπατε ὅτι ἔλαβον τὸ γράμμα του,
 25 ἀλλὰ νὰ κάμη διὰ τὰ ἐδῶ τα/ξίδιον δὲν συμφέρει, διότι ὅσα γράφει
 νὰ φέρῃ ἐδῶ δὲν πωλοῦν/ται καὶ ὅσα λέγει νὰ ψωνίσῃ ἀπ' ἐδῶ δὲν εἶναι
 εὐθηνότερα, μά/λιστα καὶ ἀκριβώτερα παρὰ εἰς Θεσσαλονίκην. Γρά-
 ψατέ μοι πῶς εἴσθε/, διότι λυποῦμαι στερούμενος γράμματά σας. Οἱ
 γαμβροὶ κὰν πρέπει νὰ/ μοῦ γράφουν καὶ συχνότερα καὶ κάτι τι περισ-
 30 σότερα καὶ ἄς μὴ ξεσυνερίζονται μὲ ἐ/μένα, ἂν δὲν τοὺς γράφω ἔχων
 πολλὰς φροντίδας. Ὁ γαμβρὸς Ἀποστόλης τί κάμνει/, δὲν γνωρίζω
 καλὸν ἦτο νὰ στρωθῇ καὶ νὰ δουλεύῃ. Ἐγὼ ἔγραφα τὸν πατέρα νὰ εἰ/
 πῆ τὸν Σάνταρην νὰ τὸν κρετιτάρη ἕως τρεῖς χιλιάδας πρᾶγμα καὶ εἶμαι
 ἐγὼ/ἐγγυητής. Ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ μάθω πῶς εὐρίσκεσθε· διὰ τοῦτο φρον-
 35 τίσατε νὰ/ μοὶ γράψετε. Δὲν ἔχω ἄλλο τι.
 Σᾶς προσκυνῶ μὲ σέβας υἱκὸν καὶ μένω

εὐπειθέστατος
 ὁ υἱὸς σας Ἀθανάσιος.

Θεσσαλονίκη

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΑΣ

Περίληψη

Τὰ δώδεκα αὐτὰ ἔγγραφα ἀπὸ τῆ Σιάτιστα μὲ τὸ ποικίλο τους περιεχό-
 μενο ἐκφράζουν οἰκονομικές, ἀστικές, δικαιοπραχτικές κι ἄλλες κοινωνι-
 κές σχέσεις τοῦ ὑπόδουλου ἑλληνισμοῦ τοῦ περασμένου αἰώνα. Ἐνδιαφέ-
 ρουν τὸν ἱστορικό, τὸ νομικό, τὸ γλωσσολόγο, τὸ λαογράφο κλπ., γιατί
 δίνουν μίαν εἰκόνα τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτιστικῆς κίνησης ποὺ παρου-
 σίαζε ἡ Σιάτιστα στὴν ἐποχὴ, ποὺ ἀναφέρονται τὰ ἔγγραφα αὐτά.